

İsmail Çağlar
icaglar@setav.org

KÜRESEL MEDYANIN UZANTILARI: HAKİKAT MASKE TAKMAZ!

TÜRKİYE KORONAVİRÜS SÜRECİNİN EN BAŞINDAN İTİBAREN ALDIĞI TEDBİRLER VE GÜÇLÜ SAĞLIK ALTYAPISI SAYESİNDE SALGINA ÇOK DAHA GEÇ YAKALANDI, ÇOK DAHA ERKEN KONTROL ALTINA ALDI VE ÇOK DAHA AZ HASAR GÖRDÜ. ULUSLARARASI MEDYA KURULUŞLARI VE ÖZELLİKLE TÜRKİYE UZANTILARININ AKSİ YÖNDEKİ HABERLERİ, ÇARPITMALARI VE FABRİKASYON HABERLERİNE RAĞMEN HAKİKAT BU. HAKİKAT MASKE KULLANMAZ VE VİRÜSTEN ETKİLENMEZ.

Modern zamanların ilk ve tek salgını yaşıyoruz. Tüm dünyayı etkileyen

sıra dışı bu gelişmenin başka alanlarda da etkilerinin olması kaçınılmaz. İlk akla gelen ekonomik etkiler uzun süredir tartışılıyor. Salgından sonra çokça etkileneceği düşünülen diğer saha ise siyaset. Para ve siyaset için içindeyse medya da kesinlikle oralarda bir yerdedir. Uluslararası kurum, kuruluş ve normların etkinliğinin sorgulanması ve ulus devletlerin yükselişi iddiaları salgın günlerinde artmışken, uluslararası medyanın ve yerel uzantılarının salgın sürecinde yapıp ettiklerini tartışmanın ve salgından sonraki gidişatları hakkında öngöründe bulunmanın kıymeti artıyor.

Salgın konusunda uluslararası medyanın Türkiye'ye karşı tutumunu incelerken öncelikle medya organlarının küresel yayınları ile yerel uzantılarını ayırmak gerekiyor. Salgının ilk aşamalarında henüz Türkiye'de vaka görülmemiş ve dünyadaki seyir Çin dışında kontrolden çıkmamışken uluslararası medya kuruluşları küresel

yayınlarda Türkiye'ye karşı dolaylı bir saldırganlık içerisinde oldular. Henüz Türkiye'de tek bir vaka gözükmemişken ve fakat Avrupa ülkelerinde işlerin çığırından çıkacağına işaretleri gelmeye başlamışken iç karartıcı salgın haberlerinde Türkiye'yi çağırıştıran veya Türkiye ile doğrudan alakalı görseller kullanıldı. Salgın nedeni ile Avrupa'da ibadethanelerin kapatıldığı haberi İstanbul'a gelen turistlerin mutlaka ziyaret ettiği Sultanahmet Camii'nin görseli eşliğinde sunuldu. Keza uluslararası medya kuruluşları küresel yayınlarında salgın nedeni ile uçuşların durdurulduğu ve havayolu şirketlerinin zor günler yaşadığı haberlerini hali hazırda bahsedilen sıkıntıyı yaşayan Avrupalı bayrak taşıyıcı havayolu şirketlerinin değil güçlü finansal yapısı nedeniyle salgından asgari seviyede etkilenen Türk Havayolları'nın görseli ile duyurmayı tercih ettiler.

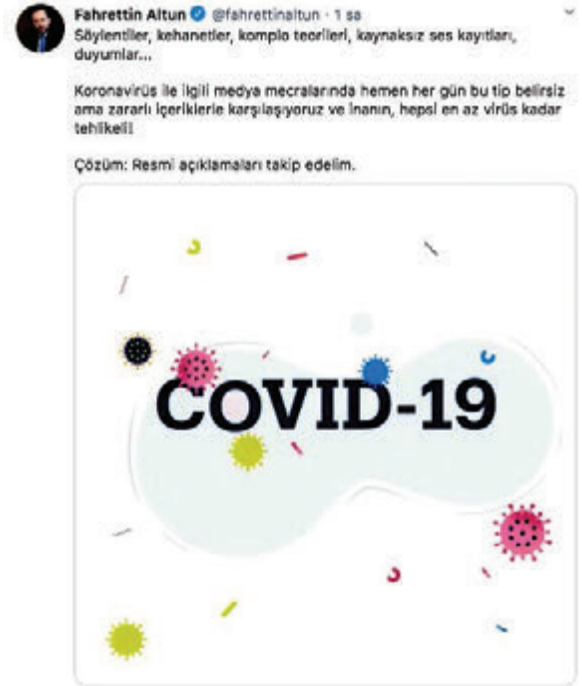
Küresel yayınlara dolaylı saldırganlık hakimken yerel uzantılar çok daha aşırı ve partizanca bir tutumu benimsedi. Uluslararası basının yerel uzantıları henüz Türkiye'de ilk vaka görülmemişken ısrarlı bir şekilde kayda geçmemiş vaka olabileceğini, resmi açıklamaların

B B C

SETA Vakfı tarafından Temmuz 2019'da yayımlanan rapor kamuoyunda büyük etki oluşturmuştu.

Uluslararası medyada, hastanelerde maske sıkıntısı yaşandığına, hastalara Covid-19 testi yapılmadığına, yoğun bakım kapasitesinin aşıldığına, Covid-19 ölümlerinin resmi rakamlara yansıtılmadığına dair onlarca habere yer verildi. Fakat bir tane bile hastane, uzman, hasta, doktor ve yer ismi olmadan “adını vermek istemeyen kaynaklara” dayandırılarak yapıldı bu.

gerçeği yansıtmadığını, Türkiye'nin salgına karşı hazırlık yapmadığını öne süren yayınlar gerçekleştirdiler. Yerel uzantıların bu türden yayınlarını gazetecilik mesleğinin ayrılmaz bir parçası olan araştırmacılık ve kuşkuculuk çerçevesinde değerlendirmek mümkün değildir. Aynı dönemde Türkiye'de Sağlık Bakanlığı bünyesinde Bilim Kurulu kurulmuş, Türkiye'nin zaten Avrupa ve dünya ortalamasının üzerinde olan servis ve yoğun bakım yatak kapasitesinin artırılması için adımlar atılmaya başlanmıştır. Sözelimi Türkiye'nin nüfusu ile sağlık kapasitesini karşılaştıran, sağlık hizmetlerinin yaygınlığını ve ulaşılabilirliğini sorgulayan yayınlar şüpheli ve araştırmacı gazeteci tutumuna örnek olurdu. Ancak içerisinde hiçbir muhabirlik emeği barındırmayan; hastaya, hastaneye, sağlık sistemine haberin çıktığı sahaya teması olmayan ve hiçbir olgusal veriye yer vermeden sadece masa başında üretilen retoriklerle yapılan bu haberleri gazetecilik etiği ile bağdaştırmak mümkün değildir. Bu haberler olsa olsa yaklaşmakta olan salgını fırsat bilerek üretilen aşırı ve partizan ideolojik enstrümanlar olarak değerlendirilebilir.

Zoraki Objektiflik

Salgının etkinliğinin dünyada ve Türkiye'de artmaya başladığı dönemde uluslararası medya organlarının Türkiye ile ilgili haberlerinde bir tutum ve dil değişikliği gözlemlendi. Avrupa ülkeleri ve ABD'de kelimenin tam anlamı ile bir felaket yaşandı. Covid-19 tedavisi ücretli olduğu için birçok insan sağlık hizmetine ulaşamadı. Tedavi ücretini göze alıp hastanelere başvuranlar ise yetersiz kapasite gerçeği ile

yüzleştiler. Tedavi için gerekli olan tıbbi cihazların, ilaçların, koruyucu malzemenin ve sağlık personelinin sayısında ciddi bir sıkıntı yaşandı. Yaşlılar bakım evlerinde ölüme terk edildi. Hastanelere başvuranlar acil servis koridorlarında ölümü beklediler. Hükümetler sağlık personeline maske ve tulum gibi koruyucu malzemeyi ulaştıramadığı için halka elindeki çöp poşetlerini koruyucu malzeme olarak kullanılması için sağlık merkezlerine ulaştırmaları çağrısı yaptı.

Tüm bunlar yaşanırken Türkiye'de salgın etkinliğini iyiden iyiye göstermeye başladı. Günlük yeni vaka sayısı binlerle ifade edilmeye başlandı. Ancak salgının yayılmasına rağmen sağlık hizmetine ulaşmada aksama yaşanmadı. Acil servislerin doluluğu yüzde 65'in üzerine çıkmadı. Türkiye'nin yaygın sağlık sigortası sistemi kapsamında Covid-19 tedavisi tamamen ücretsiz olarak yürütüldü. İlaç, tıbbi malzeme ve koruyucu ekipman sıkıntısı yaşanmadı. Türkiye salgının kendi toprakları içerisindeki seyriyle andan itibaren hızlı bir uluslararası dayanışma hamlesi başlattı. Aralarında dünyanın en büyük ekonomilerinin de olduğu onlarca ülkeye tıbbi malzeme hibesi yapıldı. Maske, tulum, eldiven gibi koruyucu malzemelerin yanında yerli üretim solunum cihazları da başka ülkelere hibe edildi veya ücreti karşılığında satıldı.

Bunların yaşandığı dönemde uluslararası medya organlarının küresel yayınları Türkiye hakkında görece daha objektif bir tutum benimsediler. Salgınla mücadele dünyada yaşanan insani kriz ile Türkiye'nin başarısı arasındaki mesafenin fazlalığı zoraki de olsa küresel yayınları Türkiye saldır-

ganlığından alıkoydu. Sözelimi Türkiye Almanya ve İngiltere'ye salgında kullanılmak üzere milyonlarca koruyucu malzeme hibe ederken, BBC'nin veya Deutsche Welle'nin Türkiye'nin salgınla mücadelede başarısız olduğunu iddia etmesi tevیل götürmeyecek bir zırva olurdu. Şüphesiz bu dönemde İletişim Başkanlığı'nın faaliyetleri, haber takipleri, tektiz çalışmalarını, bilgilendirmeleri de Türkiye hakkında yapılacak gerçek dışı bir haberin tevilini imkansızlaştırdı.

Uluslararası medya Türkiye hakkındaki merkezi yayınlarında zoraki bir objektifliği benimsemişken yerel uzantılar ideolojik aktivizmden vazgeçemediler. Yerel uzantıların çalışan profiline de yansıyan tek sesli, marjinal sol, ideolojik bakış açısının etkinliği devam etti. Salgının Türkiye'deki seyriyle ilgili karamsar tablolar çizildi. Dünyanın geri kalanı ile Türkiye'nin aldığı tedbirlerin mukayesesini yapmadan Türkiye'de salgının çok hızlı yayıldığı, kısa süre içerisinde salgının en hızlı yayıldığı ülke olan İtalya'yı da geçeceğini ve toplumun sağlık hizmetlerine ulaşamayacağını öne sürdüler. Bu süreçte yerel uzantıların yaptığı haberlerin hemen hiçbirisi olgusal verilere veya kimliği bilinen uzmanların görüşüne yer vermedi. Tüm haberler varlığı kuşkuyla "adını vermek istemeyen sağlık çalışanına" dayandırıldı. Hastanelerde maske sıkıntısı yaşandığına, hastalara Covid-19 testi yapıldığına, yoğun bakım kapasitesinin aşıldığına, Covid-19 ölümlerinin resmi rakamlarına yansımadağına dair onlarca haber bir tane bile hastane, uzman, hasta, doktor, yer ismi olmadan "adını vermek istemeyen kaynaklara" dayandırılarak yapıldı.

Çarpıtmanın Anonim Hali

"Adını vermek istemeyen sağlık çalışanı" uluslararası medyanın yerel uzantılarının salgın süreci boyunca kullandığı en işlevsel siyasi enstrüman oldu. Yerel uzantılara hakim olan tek sesli,

marjinal sol, ideolojik bakış açısı göz önünde bulundurulduğunda böyle bir kaynağın hiçbir zaman olmadığı, masa başında üretilen haberlerin olmayan bir kaynağa dayandırılarak servis edildiği düşünülebilir. Gazetecilik adına bu kadar büyük bir suçun işlenmiş olabileceğini söylemek birçokları için ileri bir yorum olabilir. Ancak söz konusu marjinal sol düşünce yapısının ideolojik çıkarları için "feda eylemi" adıyla canlı bomba eylemlerini, "devrimci şiddet" kavramsallaştırması ile terörü meşrulaştırdığı göz önüne alındığında pekala aslında hiç var olmamış "adını vermek istemeyen sağlık çalışanına" referansla fabrikasyon haber yapması beklenir. Bir diğer seçenek söz konusu uzmanın var olduğu ancak uzman görüşü kısıtlı olduğu öne sürdüğü iddiaların gerçek kimlikle dillendirilemeyecek kadar akla ve gerçeğe aykırı olması nedeniyle kimliğini saklamayı seçmesidir. Yoğun bakım kapasitesinin dolduğunu, hekimlerin bile koruyucu ekipmana ulaşmakta zorluk çektiğini iddia eden bir doktor, iddialarını içeren haber yayınlandığı zaman meslektaşlarının yüzüne bakmakta maskeli dahi olsa büyük sıkıntı yaşayacaktır. Uzantıların haberlerine görüş veren sağlık çalışanı gerçekte varsa bile, söyledikleri arkasında durulamayacak kadar akla ve gerçeğe aykırı şeylerdir. "Adını vermek istemeyen sağlık çalışanı" kalıbı uluslararası medya kuruluşlarının Türkiye uzantıları açısından öne sürülen iddiaların akıl ve gerçeğe aykırılığını kamufle etmenin yanında başka bir kullanışlılık da içermektedir. Bu kalıba dayandırılan her haber alt metinde "Türkiye'de baskıcı bir yönetim olduğunu ve insanların doğruları gerçek kimlikleri ile ifade etmekten çekindiği" anlatisını desteklemektedir. Diğer medya kuruluşlarında her gün farklı sesler hükümetin salgın yönetimini şu ya da bu şekilde eleştirirken, uluslararası medya kuruluşlarının Türkiye uzantıları bu iddiayı da ileri sürmekten geri durmadılar.

Günün sonunda Türkiye en başından itibaren aldığı tedbirler ve güçlü sağlık altyapısı sayesinde

salgına çok daha geç yakalandı, çok daha erken kontrol altına aldı ve çok daha az hasar gördü. Uluslararası medya kuruluşları ve özellikle Türkiye uzantılarının aksi yöndeki haberleri, çarpıtmaları ve fabrikasyon haberlerine rağmen hakikat bu. Hakikat maske kullanmaz ve virüsten etkilenmez. O olduğu yerde açık ve seçik var olmaya devam eder. Olsa olsa insanlarla hakikat arasına perde çekilebilir, görüş mesafesi kısaltılabilir. Tüm bunlar hakikati değiştiremez ancak insanların hakikate ulaşmasını kısmen de olsa geciktirebilir. Uluslararası medya kuruluşlarının ve özellikle Türkiye uzantılarının salgın ve Türkiye bağlamında yaptıkları habercilik de günün sonunda hakikat karşısında çaresiz kaldı.

İnsanlarla hakikat arasına çekilen perdeler tıpkı çaresizlik içerisindeki Avrupa ülkelerinin Çin'den satın aldıkları standartları karşılamayan maske ve koruyucu tulumlar gibi lime lime oldular. İnsanlar salgının yayılımını, hastanelerdeki durumu, maske sıkıntısı olup olmadığını, tedavideki başarıyı bizzat kendi hayatlarında gözlemlədiler. Uzantılar ise çaresizce yaptıkları manipülatif ve fabrikasyon haberleri terk etmek zorunda kaldılar. Salgın konusunda zoraki objektiflikten çaresiz teslimiyet fazına geçtiler. Ancak ne görüşü her sorulduğunda kendilerini yanıltan "adını açıklamak istemeyen sağlık çalışanını" sorguladılar ne de Türkiye'nin salgınla mücadelesinde neleri doğru yaptı sorusunun cevabını aramaya cesaret ettiler. Şimdilerde hakikat karşısı ideolojik bakış açılarını teksif edebilecekleri yeni bir gündem ortaya çıkana kadar oyalanıyorlar. Kapasitesi hiçbir zaman dolmayan acil servisin bahçesinde, belki de hiçbir zaman var olmayan "adını vermek istemeyen sağlık çalışanı" ile kafa kafaya vermiş bekliyorlar. Tabii ki tedbir almayı ihmal etmiyorlar; İletişim Başkanlığı'nın tüm medya mensuplarına ücretsiz olarak gönderdiği, koruyucu maskeleri takip Türk misafirperverliğinin simgesi olan kolonyaları bol bol sürünüyorlar. **■**

İnsanlarla hakikat arasına çekilen perdeler, tıpkı çaresizlik içerisindeki Avrupa ülkelerinin Çin'den satın aldıkları standartları karşılamayan maske ve koruyucu tulumlar gibi lime lime oldular. Uluslararası medyanın Türkiye uzantıları, manipülatif ve fabrikasyon haberleri terk etmek zorunda kaldı. Salgın konusunda zoraki objektiflikten çaresiz teslimiyet fazına geçtiler.